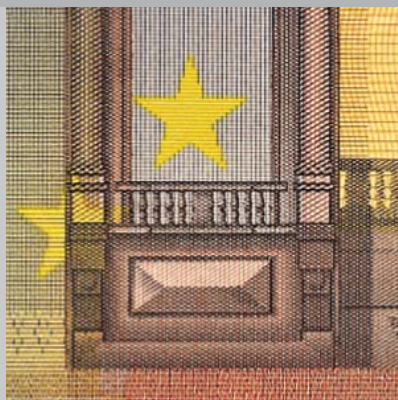
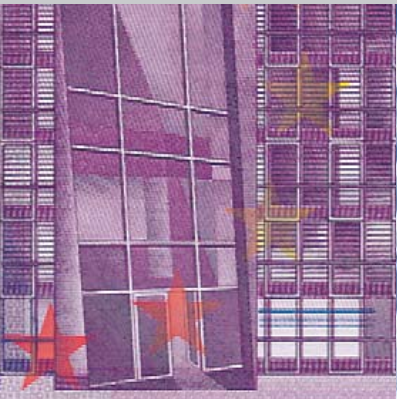

EUROOPA KESKPANK

EUROOPA KESKPANK
EUROSÜSTEEM
EUROOPA KESKPANKADE
SÜSTEEM

SISUKORD

Euroopa Keskpanga presidendi eessõna	3
1. Majandus- ja rahaliidu eellugu	
1.1 Euroopa lõimumine	4
1.2 Majanduslik lõimumine	5
1.3 Läheneduskriteeriumid	6
1.4 Euroala põhinäitajad	7
1.5 Euro kasulikkus	8
Olulised sündmused	10
2. Struktuur ja ülesanded	
2.1 Euroopa Keskpankade Süsteem ja eurosüsteem	12
2.2 Euroopa Keskpank	12
2.3 Eurosüsteemi ülesanded	13
2.4 Sõltumatus	14
2.5 Liikmesriikide keskpangad	16
2.6 EKP otsustusorganid	16
2.7 EKPSi komiteed	19
3. Rahapoliitika	
3.1 Hinnastabiilsus	20
3.2 EKP rahapoliitiline strateegia	20
3.3 Rahapoliitika instrumendid	21
3.4 Avalikud suhted	23
3.5 Rahandus- ja finantsstatistika	24
4. TARGETi süsteem	26
5. Euro pangatähed ja mündid	
5.1 Pangatähed	28
5.2 Mündid	29
6. Pangajärelevalve	30
Sõnastik	32

EESSÕNA

Sõnaga „keskpank“ seostub tavaliselt esimesena raha emiteeriv asutus. Raha kasutatakse arvestusühiku, maksevahendi ja väärtuse säilitajana. Iga keskpanga põhieesmärk on kindlustada aja möödudes raha väärtuse säilimine. Kuid kaasaegse keskpankundusega on seotud ka mitmed vähem tuntud aspektid. Üks neist on suhtlus avalikkusega. Keskpank ei peaks mitte ainult täitma talle pandud ülesandeid, vaid oma tegevust ka selgitama, suurendades seeläbi avalikkuse teadlikkust ja teadmisi panga poliitikast ning pakutavatest teenustest.

Käesolev brošüür on osa meie avalikust suhtlusest ja annab ülevaate Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) keskmes asuva Euroopa Keskpanga (EKP) ning 25 Euroopa Liidu liikmesriigi keskpanga tegevusest. Kuna kõik liikmesriigid ei ole eurot käibelev võtnud, kasutatakse EKP ja euro kasutusele võtnud liikmesriikide (praegu 12) keskpankade kirjeldamiseks mõistet „eurosüsteem“. Eurosüsteem täidab enamikku EKPSile Euroopa Liidu lepinguga antud ülesannetest.

Brošüür on allalaadimiseks kättesaadav ka EKP kodulehel (www.ecb.int). Elektroonilist versiooni uuendatakse sagedamini kui trükiversiooni.

Head lugemist!

Frankfurt Maini ääres, aprill 2006

Jean-Claude Trichet
Euroopa Keskpanga president

MAJANDUS- JA RAHALIIDU EELLUGU

EUROOPA LÕIMUMINE

Möte luua Euroopas majandus- ja rahaliit tekkis enam kui pool sajandit tagasi. Selle algatasid kuue riigi – Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburgi ja Madalmaade – poliitilised juhid, kes aastal 1952 asutasid Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse .

Euroopa Liidu järkjärguline laienemine

Edasisi samme Euroopa lõimumise suunas tehti 1950. aastatel ja pärast seda. Eespool nimetatud kuus riiki löid 1958. aastal Euroopa Majandusühenduse (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühenduse (EURATOM). Aastatega tugevnenud võrgustikust moodustati hiljem Euroopa Ühendus (EÜ) ja Maastrichti lepingu vastuvõtmise järel 1993. aastal Euroopa Liit (EL). Ka liikmesriikide arv kasvas. 1973. aastal ühinesid Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik ning kaheksa aastat hiljem Kreeka. 1986. aastal astusid liikmeiks Portugal ja Hispaania, 1995. aastal ühinesid Austria, Soome ja Rootsi. Laienemine jätkus 2004. aasta 1. mail, mil värskemateks Euroopa Liidu liikmeteks said Tšehhi Vabariik, Eesti, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Sloveenia ja Slovakkia.

ELi ühinemiskriteeriumid

Tingimusi, mida tuleb ELi astumiseks täita, nimetatakse Kopenhaageni kriteeriumiteks . Tulevastes liikmesriikides peavad olema tagatud: (i) stabiilsed institutsioonid, mis kindlustavad demokraatia, õigusriik, inimõigused ja vähemuste õiguste kaitse ning austamine, ja (ii) toimiv turumajandus ning võime toime tulla konkurentsivõimega, et täita liikmesusega kaasnevat kohustusi ning poliitilise, majandus- ja rahaliidu eesmärke.

1	Majandus- ja rahaliidu eellugu	1.1 Euroopa lõimumine 1.2 Majanduslik lõimumine 1.3 Lähenukskriteeriumid 1.4 Euroala põhinäitajad	1.5 Euro kasulikkus Olulised sündmused
2	Struktuur ja ülesanded		
3	Rahapoliitika		
4	TARGETi süsteem		
5	Euro pangatähted ja mündid		
6	Pangajärelevalve		

1.2 MAJANDUSLIK LÕIMUMINE

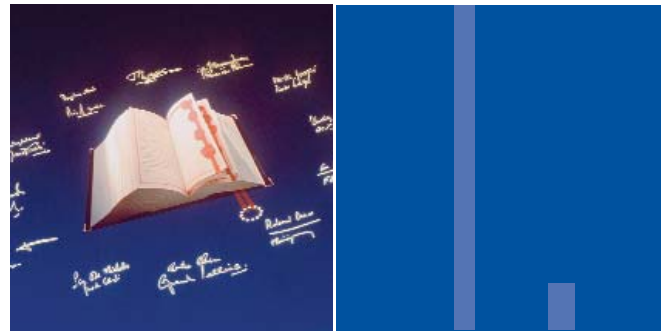
Esimest kätset luua majandus- ja rahaliit kirjeldati 1970. aasta Werner aruandes¹, milles nähti ette kolme etapi lõpuleviimine aastaks 1980. Need esimesed kavad, mis ei saanud kunagi teoks, tehti ajal, mil Bretton Woodsi süsteemi kokkuvarisemise järel 1970. aastate alguses muutusid vahetuskursid kogu maailmas ebastabiilseks ning pärast esimest naftakriisi 1973. aastal algas üleilmne majanduslangus.

Selle ebakindlusega toimetulekuks asutasid üheksa toonast EMÜ liikmesriiki 1979. aastal Euroopa Rahasüsteemi (ERS) . Selle peamiseks iseärasuseks oli vahetuskursimehhanism (ERM) , mis tähendas, et nende üheksa riigi vääringute vahetuskursid on kindlaks määratud, kuid kohandatavad.

1980. aastate teisel poolel tõusis majandus- ja rahaliidu idee taas päevakorda 1986. aastal sõlmitud ühtse Euroopa aktiga, millega loodi ühisturg. Siiski mõisteti, et ühisturu kõiki hüvesid saab nautida vaid juhul, kui selles osalevad riigid võtavad kasutusele ühisraha. 1988. aastal andis Euroopa Ülemkogu Delors'i komiteele ülesande uurida võimalusi majandus- ja rahaliidu (EMU) loomiseks. 1989. aasta Delors'i aruanne viis läbirääkimisteni Euroopa Liidu lepingu vastuvõtmiseks, millega loodi Euroopa Liit (EL) ja muudeti Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut. Leping allkirjastati 1992. aasta veebruaris Maastrichtis (seetõttu nimetatakse seda mõnikord Maastrichti lepinguks) ja see jõustus 1. novembril 1993.

EMU teostati kolmes etapis. Esimest etappi (1990–1993) iseloomustas peamiselt Euroopa siseturu lõpuleviimine, mille käigus kõrvaldati Euroopa-siseselt kõik inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumise takistused.

Teine etapp (1994–1998) algas Euroopa Rahainstituudi loomisega ja keskendus tehnilistele ettevalmistustele ühisraha kasutuselevõtuks ning ülemääraste eelarvepuudujääkide vältimisele. Lisaks edendati liikmesriikide

1992. aastal allkirjastati Maastrichti leping

- EMU kolm etappi:
- I. Euroopa ühisturg
 - II. Euroopa Rahainstituut
 - III. EKP ja euro

¹ Nimetatud Luksemburgi tolaeegse peaministri Pierre Werner järgi.

MAJANDUS- JA RAHALIIDU EELLUGU

majanduslikku ja rahapoliitilist lähenemist, et tagada hinnastabiilsus ja riigi rahanduse usaldusväarsus. Kolmas etapp algas 1. jaanuaril 1999 vahetuskursside lõpliku kindlaksmääramisega, rahapoliitika ainupädevuse üleandmisega EKPlle ja ühisraha euro kasutuselevõtuga. 1. jaanuaril 2002 võtsid EMUs osalevad riigid seadusliku maksevahendina kasutusele euro pangatähed ja mündid ning 2002. aasta veebruari lõpuks kaotasid liikmesriikide pangatähed ja mündid kehtivuse.

Järjepidev majanduspoliitika ja sõltumatud keskpangad

1.3 LÄHENEMISKRITEERIUMID

Euro kasutuselevõtuks peavad riigid saavutama püsiva majandusliku lähenemise kõrge taseme. Lähenemise taset hinnatakse mitmete Maastrichti lepingus sätestatud kriteeriumite alusel, mille kohaselt peab riik saavutama:

- hinnastabiilsuse kõrge taseme;
- riigi rahanduse usaldusväarsuse;
- stabiilse vahetuskursi;
- madalad ja püsivad pikaajalised intressimäärad.

Nende kriteeriumite eesmärk on kindlustada, et EMU kolmandas etapis osaleksid vaid järjepideva majanduspoliitikaga riigid, kes on juba saavutanud teatava hinnastabiilsuse. Lepingus nõutakse ka, et kõnealuse riigi keskpang oleks sõltumatu (vt artikkel 108).

12 liikmesriiki on võtnud kasutusele euro

1998. aasta mais kinnitati ELi tippkohtumisel Brüsselis, et 15st ELi liikmesriigist on ühisraha kasutuselevõtu kriteeriumid täitnud 11 riiki – Belgia, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Austria, Portugal ja Soome. 1. jaanuaril 1999 võtsid need riigid ühisrahana kasutusele euro. Kreeka liitus euroalaga 1. jaanuaril 2001 pärast nõutavate kriteeriumite täitmist.

Üks liikmesriik – Rootsi – ei täitnud kõiki kriteeriume. Taanil ja Ühendkuningriigil on aga eristaatus. Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud protokollidega anti neile õigus otsustada, kas nad soovivad EMU kolmandas etapis osaleda, st võtta kasutusele euro, või mitte. Mõlemad riigid otsustasid kasutada nn loobumisklauslit ja teatasid **ELi Nõukogule** , et nad ei kavatse kolmandas etapis osaleda ega soovi veel euroalaga liituda.

Kümne uue liikmesriigi ja Rootsi suhtes on kehtestatud erand, sest nad ei ole veel kõiki euro kasutuselevõtu nõudeid täitnud. **Erand** tähendab, et liikmesriik on vabastatud mõningatest, kuid mitte kõigist sätetest, mida tavaliselt kohaldatakse alates EMU kolmanda etapi algusest. Erand hõlmab kõiki sätteid, millega antakse vastutus rahapoliitika eest **EKP nõukogule** .

Rootsil ja kümnel uuel ELi liikmesriigil ei ole sellist loobumisvõimalust nagu on Ühendkuningriigil ja Taanil.

See tähendab, et Euroopa Liiduga liitudes kohustuvad uued liikmesriigid pärast lähenemiskriteeriumite täitmist võtma kasutusele euro. Iga kahe aasta järel või sellise liikmesriigi taotlusel, kelle suhtes on kehtestatud erand, esitavad EKP ja **Euroopa Komisjon** aruanded lähenemiskriteeriumite täitmiseks tehtud edusammude kohta. Neis lähenemisaruannetes võetakse arvesse ka muid tegureid, mis võivad mõjutada riigi lõimumist euroala majandusega. Aruanded on aluseks ELi Nõukogu otsusele, kas uus liikmesriik võib ühineda euroalaga.

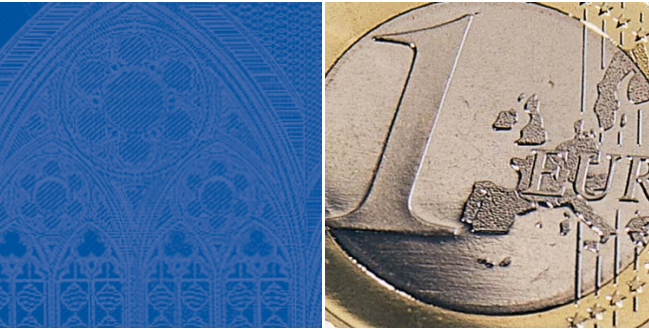
Kaks liikmesriiki on euro kasutuselevõttust loobunud.

Uued liikmesriigid kohustuvad kasutusele võtma euro.

4 EUROALA PÕHINÄITAJAD

Praeguste euroala riikide majandused olid enne euroalaga liitumist suhteliselt avatud. Nüüd on nad aga osa laiemast ja tunduvat suletumast majandussüsteemist. Ulatuselt on euroala majandus võrreldav selliste suurriikidega nagu Ameerika Ühendriigid ja Jaapan.

MAJANDUS- JA RAHALIIDU EELLUGU

Euroala on üks maailma suuremaid majanduspiirkondi.

Euroala on üks maailma suuremaid majanduspiirkondi, mille rahvaarv oli 2004. aastal 312 miljonit. Euroopa Liitu tervikuna kuulub 25 riiki, kus on 460 miljonit elanikku. Võrdluseks – Ameerika Ühendriikide ja Jaapani rahvaarv on vastavalt 294 ja 128 miljonit.

Kui võtta aluseks sisemajanduse koguprodukt (SKP) väljendatuna ostujõu pariteetides, siis olid 2004. aastal maailma suurimaks majanduspiirkonnaks Ameerika Ühendriigid, andes 20,9% maailma SKPst. Sellele järgnes 15,3%ga euroala. Jaapani osakaal oli 6,9%. Üksikute euroala riikide osa maailma SKPst on aga oluliselt väiksem – suurim näitaja 2004. aastal oli 4,3%.

Väliskaubanduse vähenemise mõju

Ehkki maailmamajanduse mõju euroalale võib olla märkimisväärne, on ühisraha piirkonna majandus vähem avatud ja seega avaldavad muutused eksportkaupade hindades selle hindadele vaid piiratud mõju. Siiski on euroala majandus avatum kui Ameerika Ühendriikide või Jaapani majandus. 2004. aastal oli euroala kaupade ja teenuste ekspordi osakaal SKPst tunduvalt suurem (19,4%) Ameerika Ühendriikide (9,8%) ja Jaapani (13,6%) vastavast näitajast.

Reaalne ühisturg kaupadele ja teenustele

1.5 EURO KASULIKKUS

Majandus- ja rahaliidu (EMU) loomisega astus Euroopa Liit olulise sammu siseturu väljakujundamise suunas. Tarbijail ja ettevõttele on nüüd lihtne võrrelda hindu ja leida euroalalt kõige konkurentsivõimelisem pakkuja. Lisaks loob EMU majanduslikult ja rahapoliitiliselt stabiilse keskkonna kogu Euroopas, mis toetab püsivat majanduskasvu ja töökohtade loomist. Ühisraha on teinud lõpu moonutustele, mida põhjustasid liikmesriikide varasemate vääringute vahetuskursside järsud muutused.

Euro pangatähtede ja müntide kasutuselevõtt 1. jaanuaril 2002 lihtsustas ka reisimist euroala piires. Kaupade ja teenuste hindu saab hõlpsalt võrrelda ja kõigis liikmesriikides saab maksta samas vääringus.

Euro kasutuselevõtuga kaotati euroalal ka välisvaluutatehingute kulud ja kõrvaldati välisvaluutarisk. Varem takistasid need kulud ja riskid piiriülest konkurentsi. Tihedam konkurents suurendab tõenäosust, et olemasolevaid ressursse kasutatakse kõige tõhusamal viisil. Tänu ühisrahale on kergem teha investeerimisotsuseid, sest vahetuskursside kõikumine ei mõjuta euroalal enam investeeringu piiriülest tulukust.

Enne euro kasutuselevõttu olid finantsturud oma olemuselt riiklikud. Finantsinstrumendid, nagu riigi võlakirjad ja aktsiad, nomineeriti riikide vääringutes. Euro kasutuselevõtt aitas oluliselt kaasa euroala finantsturgude lõimumisele ning mõjutab jätkuvalt euroala majanduse struktuuri. Kõigis finantsstruktuuri osades võib suuremal või vähemal määral leida märke lõimumisest.

- Euroala **pankadevaheline rahaturg** on täielikult lõimunud.
- Eurodes nomineeritud **võlakirjaturg** on hästi lõimunud, ulatuslik ja likviidne ning pakub rohkeid investeerimis- ja rahastamisvõimalusi.
- Euroala **aktsiaturgu** käsitletakse järjest enam ühisturuna.
- Ka siseriiklikud ja piiriülesed pankade ühinemised ning omandamised euroalal on suurenenud.

Ulatuslik ja kvaliteetne lõimunud finantsturg toetab majanduskasvu rahastamist ja seeläbi ka töökohtade loomist. Inimestel on säästmis- ja investeerimisotsuste tegemisel laiem valik. Ettevõtted saavad oma tegevust rahastada väga ulatuslikul kapitaliturul ja kasutada mitmete finantsriskide vastu uusi finantsinstrumente, parandades nii investeeringute juhtimist.

Kõrvaldati välisvaluutariskid ja kaotati tehingukulud.

Finantsturgude lõimumine

OLULISED SÜNDMUSED

1952

Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg ja Madalmaad asutavad Euroopa Sõe- ja Terasühenduse (ESTÜ).

1958

Jõustuvad Rooma lepingud, luuakse Euroopa Majandusühendus (EMÜ) ja Euroopa Aatomienergiaühendus (EURATOM).

1967

Liitmislepinguga liidetakse kolm olemasolevat ühendust (ESTÜ, EMÜ ja EURATOM).

1970

Werneri aruandes esitatakse rahaliidu esimene kavand.

1973

Euroopa Ühendusega (EÜ) liituvad Taani, Iirimaa ja Ühendkuningriik.

1979

Asutatakse Euroopa Rahasüsteem (ERS).

1981

Kreeka astub Euroopa Ühenduse liikmeks.

1986

EÜga liituvad Hispaania ja Portugal.

1987

Jõustub ühtne Euroopa akt, millega luuakse ühisturg.

1989

Delors'i komitee esitab majandus- ja rahaliidu loomise kava.

1990

Algab EMU esimene etapp.

1993

Jõustub Euroopa Liidu (Maastrichti) leping.

1994

Algab EMU teine etapp. Maini-äärses Frankfurdis asutatakse Euroopa Rahainstituut (ERI).

1995

ELiga liituvad Austria, Soome ja Rootsi.

1998

ERI likvideeritakse, Maini-äärses Frankfurdis asutatakse Euroopa Keskpank.

1999

Algab EMU kolmas etapp, milles osaleb üksteist riiki, ühisrahana võetakse kasutusele euro.

Jõustub Amsterdami leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut.

2001

Kreekast saab euroala kaheteistkümmes riik.

2002

Võetakse käibele euro pangatähed ja mündid.

2003

Jõustub Nice'i leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut.

2004

1. mail liituvad ELiga veel kümme riiki.

STRUKTUUR JA ÜLESANDED

2.1 EUROOPA KESKPANKADE SÜSTEEM JA EUROSÜSTEEM

2.1 Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS) loodi vastavalt Maastrichti lepingule ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjale. Sinna kuuluvad Euroopa Keskpank (EKP) ja kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide keskpangad.

Eurosüsteemi kuuluvad EKP ja nende ELi liikmesriikide keskpangad, kes on kasutusele võtnud euro (praegu 12 riiki).

EKP otsustusorganid on nõukogu ja juhatus. Nõukogu võtab vastu rahapoliitilisi otsuseid, juhatus viib neid ellu ja vastutab EKP igapäevase juhtimise eest. EKP kolmas otsustusorgan on üldnõukogu, mis jätkab tegevust seni, kuni kõik liikmesriigid on euro kasutusele võtnud.

EKP on riigiülene institutsioon.

2.2 EUROOPA KESKPANK

2.2 1998. aasta juunis Maini-äärses Frankfurdis asutatud Euroopa Keskpank võttis üle oma eelkäija, Euroopa Rahainstituudi (ERI) kohustused. EKP on riigiülene institutsioon ja iseseisev juriidiline isik. 2002. aastal kuulutas EKP välja rahvusvahelise arhitektuurikonkursi uue alalise peahoone ehitamiseks, mis rajatakse Frankfurdi idaossa.

EKPs töötavad inimesed kõigist 25st liikmesriigist, andes läbilõike kogu Euroopast.

Majandus- ja rahaliidu eellugu

Struktuur ja ülesanded

2.1 Euroopa Keskpankade Süsteem ja eurosüsteem
2.2 Euroopa Keskpank
2.3 Eurosüsteemi ülesanded

2.4 Sõltumatus
2.5 Liikmesriikide keskpangad
2.6 EKP otsustusorganid
2.7 EKPSi komiteed

Rahapoliitika

TARGETi süsteem

Euro pangatähed ja mündid

Pangajärelevalve

2.3 EUROSÜSTEEMI ÜLESANDED

Eurosüsteemil on neli põhiülesannet. Esimene on viia ellu EKP nõukogu vastu võetud rahapoliitikat, mis hõlmab otsuseid EKP baasintressimäärade (põhiliste refinantseerimisoperatsioonide pakkumisintressi alammäärad , laenamise püsivõimaluse) ja hoiustamise püsivõimaluse) intressimäärad) kohta ning vastavalt vajadusele ka rahapoliitiliste eesmärkide ja valuutareservi eraldamisega seotud otsuseid. Rahapoliitika rakendamise eest vastutab EKP juhatus, andes riikide keskpankadele asjakohaseid juhiseid. Näiteks teeb juhatus kord nädalas otsuse pangasektorile likviidsuse jaotamise kohta põhiliste refinantseerimisoperatsioonide kaudu.

EKP nõukogu määrab kindlaks baasintressimäärad.

Eurosüsteemi teine ja kolmas ülesanne on teostada välisvaluutatehinguid ning hoida ja hallata euroala riikide ametlikke reserve.

Eurosüsteemi riikide keskpangad on EKPl üle kandnud 40 miljardi euro ulatuses välisvaluutareserve, millest 85% moodustavad välisvaluutahoiused ja 15% kuld. Selle eest on riikide keskpangad saanud eurodes nomineeritud intressi kandvaid nõudeid EKP vastu. Eurosüsteemi riikide keskpangad osalevad EKP välisvaluutareservide haldamises, st nad tegutsevad EKP esindajatena koosõlas EKP portfelli halduse eeskirjadega. Eurosüsteemi ülejäänud välisvaluutareserve omavad ja haldavad liikmesriikide keskpangad. Välisvaluutareservidega tehtavate tehingute eest vastutab samuti eurosüsteem. Teatud piirmäär ületavatele tehingutele peab EKP andma eelneva nõusoleku.

EKP ja liikmesriikide keskpankade välisvaluutareservid

Eurosüsteemi neljas põhiülesanne on edendada maksesüsteemide tõrgeteta toimimist. Lisaks aitab eurosüsteem kaasa finantsjärelevalve teostamisele, nõustades seadusandjaid oma pädevuse piires ning koostades rahandus- ja finantsstatistikat.

Asutamislepingu kohaselt on EKP-l ainuõigus anda luba euro pangatähtede emissiooniks.

STRUKTUUR JA ÜLESANDED

2.4 SÕLTUMATUS

Eurosüsteemiga seotud ülesannete täitmisel ei või EKP ja liikmesriikide keskpangad taotleda ega arvestada juhiseid ühenduse institutsioonidelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Samamoodi ei tohi ühenduse institutsioonid ja asutused ning liikmesriikide valitsused püüda mõjutada EKP või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.

Ametiisikute sõltumatus EKPSi ja EKP põhikiri tagab riikide keskpankade presidentide ja EKP juhatuse liikmete ametisoleku õiguse järgmiselt:

- riigi keskpanga presidendi ametiaeg ei ole lühem kui viis aastat;
- EKP juhatuse liikmete ametiaeg on kaheksa aastat ja neid ei saa ametisse tagasi nimetada;
- EKP juhatuse liikmeid saab ametist tagandada vaid teovõimetuse või tõsise üleastumise korral; kõik sellega seotud vaidlused lahendatakse Euroopa Ühenduste Kohtus.

Tegevuse sõltumatus Eurosüsteem on samuti oma tegevuses sõltumatu. EKP-l ja riikide keskpankadel on olemas kõik tõhusa rahapoliitika teostamiseks vajalikud vahendid ja oskused ning neil on õigus iseseisvalt otsustada, kuidas ja millal neid kasutada.

Eurosüsteemil on keelatud anda laenu ühenduse asutustele või riikide avaliku sektori üksustele. Sellega kindlustab eurosüsteem end ametiasutuste võimalike mõjutuste eest, suurendades nii veelgi oma sõltumatust. EKP nõukogul on õigus võtta vastu siduvaid määrusi EKPSi ülesannete täitmiseks ja samuti teatud muudel juhtudel, mis on sätestatud ELi Nõukogu vastavates õigusaktides.

2

Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique

Deutsche Bundesbank

Bank of Greece

Banco de España

Banque de France

Central Bank and Financial Services Authority of Ireland

Banca d'Italia

Banque centrale du Luxembourg

De Nederlandsche Bank

Oesterreichische Nationalbank

Banco de Portugal

Suomen Pankki
Finlands Bank

STRUKTUUR JA ÜLESANDED

2.5 LIIKMESRIIKIDE KESKPANGAD

Eurosüsteemi liikmesriikide keskpangad on EKPst sõltumatud juriidilised isikud (vastava liikmesriigi õiguse alusel). Samas moodustavad nad eurosüsteemi lahutamatu osa, vastutavad hinnastabiilsuse eest euroalal ning lähtuvad eurosüsteemi ülesannete täitmisel EKP suunistest ja juhistest.

Liikmesriikide keskpangad teostavad rahapoliitika operatsioone.

Riikide keskpangad osalevad euroala ühtse rahapoliitika elluviimisel. Nad teostavad rahapoliitika operatsioone, nagu näiteks keskpanga raha jaotamine krediidiasutustele, ning tagavad siseriiklike ja piiriüleste sularahata maksete arveldamise. Lisaks vastutavad nad välisvaluutareservide haldamise eest nii enda nimel kui ka EKP esindajana.

Riikide keskpankade kohustuseks on ka enamiku statistiliste andmete kogumine ja euro pangatähtede väljaandmine ning käitlemine oma riigis. Lisaks täidavad keskpangad põhikirjaväliseid ülesandeid, välja arvatud juhul, kui EKP nõukogu leiab, et see on vastuolus eurosüsteemi eesmärkide ja ülesannetega.

Liikmesriikide seaduste alusel võivad keskpangad täita ka kohustusi, mis ei ole seotud rahapoliitikaga. Näiteks osalevad mõned keskpangad pangajärelevalves ja/või on valitsuse peamiseks pangaks.

EKP nõukogu istungid toimuvad igal teisel neljapäeval.

2.6 EKP OTSUSTUSORGANID

EKP nõukogu koosneb EKP juhatuse liikmetest ja euroala riikide keskpankade presidentidest. EKPSi põhikirja kohaselt peab EKP nõukogu tulema kokku vähemalt kümme korda aastas. Istungite kuupäevad määrab nõukogu juhatuse ettepanekul. Istungid võivad toimuda ka telekonverentsidena, välja arvatud juhul, kui vähemalt kolm keskpanga presidenti on selle vastu. Praegu toimuvad nõukogu istungid kaks korda kuus – tavaliselt iga kuu esimesel ja kolmandal neljapäeval. Rahapoliitika küsimusi arutatakse üldjuhul ainult kuu esimesel istungil.

Istungitel võivad osaleda ka **ELi Nõukogu** president ja üks **Euroopa Komisjoni** liige, kuid hääleõigus on ainult **EKP nõukogu** liikmetel. Igal nõukogu liikmel on üks hääl. Erandiks on EKP finantsküsimused, mille üle nõukogu otsustab lihthäälteenamusega. Kui hääled jagunevad võrdselt, on otsustav hääl EKP presidendil. Finantsküsimuste korral, näiteks EKP kapitali märkimine, välisvaluutareservide ülekandmine või rahatulu jaotamine, arvestatakse hääli vastavalt EKP märgitud kapitali jaotumisele riikide keskpankade vahel.

Euroopa Liidu lepingu ja EKPSi ning EKP põhikirjaga volitatakse nõukogu võtma vastu **eurosüsteemi** strateegiliselt kõige olulisemaid otsuseid.

Nõukogu peamised kohustused on:

- kujundada euroala rahapoliitikat, st määrata euroala baasintressimäärade tase;
- võtta vastu eurosüsteemile antud ülesannete täitmiseks vajalikud suunised ja otsused.

Rahapoliitiliste otsuste tegemisel ja muude eurosüsteemi ülesannete täitmisel võtab nõukogu arvesse euroala arengut tervikuna.

EKP juhatusse kuuluvad EKP president, asepresident ja veel neli liiget. Juhatuse liikmed nimetatakse raha- ja pangandusküsimustes tunnustatud ja vastavate erialaste kogemustega isikute hulgast euroala riikide valitsuste ühisel kokkuleppel riigipeade ja valitsusjuhtide tasandil ning **ELi Nõukogu** soovitusel, kes on eelnevalt konsulteerinud **Euroopa Parlamendi** ja EKP nõukoguga. EKP juhatus koguneb tavaliselt igal teisipäeval.

Lähtutakse euroalast

EKP juhatuse istungid toimuvad igal teisipäeval.

STRUKTUUR JA ÜLESANDED

EKP nõukogu, juhatuse ja üldnõukogu istungeid juhatab EKP president või tema äraolekul asepresident. EKP president kutsutakse osa võtma **Eurogroup**¹ i töörühma (euroala riikide majandus- ja rahandusministrite mitteametlik töörühm) istungitest ja ta võib osaleda ELi Nõukogu istungitel, kui arutatakse eurosüsteemi eesmärkide ja ülesannetega seotud küsimusi.

Juhatuse peamised kohustused on:

- valmistada ette nõukogu istungeid;
- rakendada euroala rahapoliitikat kooskõlas nõukogu suuniste ja otsustega ning anda juhiseid riikide keskpankadele;
- juhtida EKP igapäevast tööd;
- kasutada talle nõukogu poolt antud õigusi, kaasa arvatud regulatiivseid õigusi.

EKP üldnõukogu istungid toimuvad neli korda aastas.

EKP üldnõukogu koosneb EKP presidendist, asepresidendist ja Euroopa Liidu liikmesriikide keskpankade presidentidest. Ülejäänud juhatuse liikmed, Euroopa Liidu Nõukogu president ja üks Euroopa Komisjoni liige võivad osaleda üldnõukogu istungitel hääleõiguseta. Üldnõukogu võib kokku tulla presidendi kutsel, kui ta seda vajalikuks peab, või vähemalt kolme liikme taotlusel. Üldnõukogu istungid toimuvad tavaliselt Frankfurdis kord kolme kuu jooksul.

Üldnõukogu ei vastuta euroala rahapoliitiliste otsuste eest. Ta täidab Euroopa Rahainstituudilt üle võetud ülesandeid, mida EKP peab täitma EMU kolmandas etapis, kuni kõik ELi liikmesriigid on euro kasutusele võtnud. See tähendab, et üldnõukogu peamiseks kohustusteks on koostada aruandeid euroalast väljaspool

asuvate liikmesriikide lähenemise edusammude kohta ja anda nõu euro kasutuselevõtuks vajalike ettevalmistuste tegemisel. Üldnõukogu osaleb ka EKPSi nõuandvate funktsioonide täitmisel ja aitab koguda statistilisi andmeid.

2.7 EKPSi KOMITEED

EKP otsustusorganite tegevust toetavad EKPSi komiteed, kes täidavad olulist rolli ka Euroopa Keskpankade Süsteemi siseses koostöös. Komiteedesse kuuluvad EKP ja eurosüsteemi liikmesriikide keskpankade liikmed ning muude pädevate organite esindajad. Näiteks pangajärelevalve komitee tegevuses osalevad ka siseriiklikud järelevalveasutused. Kõik euroalaväliste riikide keskpankad on välja valinud eksperdid, kes osalevad üldnõukogu pädevusse kuuluvaid küsimusi käsitlevatel EKPSi komiteede istungitel. Komiteede volitused sätestab EKP nõukogu, kellele komiteed esitavad juhatuse kaudu oma tegevusaruanded.

Praegu tegutsevad järgmised komiteed: raamatupidamise ja rahatulu komitee, pangajärelevalve komitee, pangatähtede komitee, eurosüsteemi/EKPSi avalike suhete komitee, infotehnoloogia komitee, siseaudiitorite komitee, rahvusvaheliste suhete komitee, õiguskomitee, turuoperatsioonide komitee, rahapoliitika komitee, makse- ja arveldussüsteemide komitee ning statistikakomitee.

1998. aastal moodustas EKP nõukogu ka eelarvekomitee, kuhu kuuluvad EKP ja eurosüsteemi liikmesriikide keskpankade esindajad. Eelarvekomitee abistab nõukogu EKP eelarvega seotud küsimustes.

2005. aastal loodi personalikonverents, kuhu kuuluvad EKPSi liikmed. Konverentsi eesmärk on edendada personalijuhtimisealast koostööd eurosüsteemi/EKPSi keskpankade vahel.

Ekspertide komiteed toetavad otsustusorganite tegevust.

RAHAPOLIITIKA

3.1 HINNASTABIILSUS

Eurosüsteemi esmane eesmärk on säilitada hinnastabiilsus. Seda eesmärki piiramata toetab eurosüsteem ka ühenduse üldist majanduspoliitikat.

Esmane eesmärk on hinnastabiilsus.

Euroopa Liidu lepingu artikli 2 kohaselt on Euroopa Liidu eesmärgiks „edendada majanduslikku ja sotsiaalset progressi, kõrget tööhõive taset ning saavutada tasakaalustatud ja püsiv areng“. Eurosüsteem toetab nende eesmärkide saavutamist, säilitades hinnastabiilsust. Ühtlasi peab eurosüsteem silmas ka teisi nimetatud eesmärke. Kui püstitatud sihtides esineb vastuolusid, on EKP esmatähtsaks eesmärgiks alati säilitada hinnastabiilsus.

Eurosüsteem tegutseb kooskõlas vabal konkurentsil põhineva avatud turumajanduse põhimõttega, soodustades ressursside tõhusat jaotamist.

3.2 EKP RAHAPOLIITILINE STRATEEGIA

Hinnastabiilsuse saavutamiseks peab EKP mõjutama rahaturu tingimusi ja selle kaudu ka lühiajaliste intressimäärade taset.

EKP on vastu võtnud strateegia, et tagada järjekindel ja süsteemne lähenemine rahapoliitilistele otsustele. Järjepidevus aitab stabiliseerida inflatsiooniootusi ja suurendada EKP usaldusväärsust.

EKP nõukogu rahapoliitilise strateegia keskse osa moodustab hinnastabiilsuse kvantitatiivne määratlus: „Hinnastabiilsus tähendab euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI) aastakasvu alla 2%“. Kuna hinnastabiilsus tuleb säilitada keskpika aja jooksul, peab rahapoliitika olema tulevikku suunatud.

1 Majandus- ja rahaliidu eellugu

2 Struktuur ja ülesanded

3 Rahapoliitika

3.1 Hinnastabiilsus	3.4 Avalikud suhted
3.2 EKP rahapoliitiline strateegia	3.5 Rahandus- ja finantsstatistika
3.3 Rahapoliitika instrumendid	

4 TARGETi süsteem

5 Euro pangatähed ja mündid

6 Pangajärelevalve

Hinnastabiilsuse tagamiseks püüab EKP hoida inflatsioonimäärad keskpikas perspektiivis alla 2%, kuid selle lähedal. Sellega rõhutab EKP kohustust tagada piisav kõikumisvahemik deflatsiooniriski vältimiseks.

Rahapoliitika peab olema tulevikku suunatud, sest rahapoliitikas toimuvate muudatuste ülekandumine (vt järgmist jagu) võtab aega. Ühtlasi peaks rahapoliitika stabiliseerima inflatsiooniootusi ning aitama vähendada kõikumisi majandusarengus.

Tulevikku suunatud rahapoliitika

Lisaks hinnastabiilsuse määratlusele hõlmab rahapoliitiline strateegia ka hinnastabiilsusega seotud riskide üldhinnangut, mis koosneb majandus- ja rahapoliitilisest analüüsist. Enne rahapoliitiliste otsuste tegemist võrreldakse põhjalikult nendest kahest analüüsist saadud teavet.

3.3 RAHAPOLIITIKA INSTRUMENDID

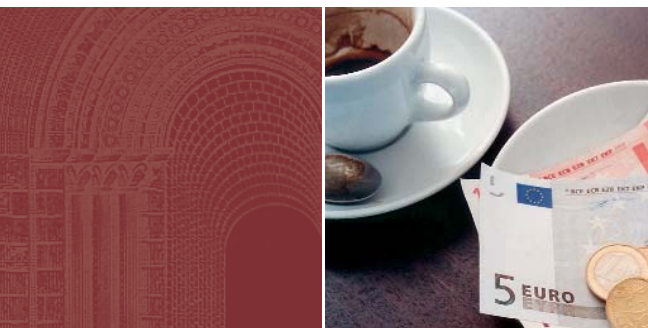
Rahapoliitika ülekandemehhanism saab alguse likviidsuse ja lühiajaliste intressimäärade juhtimisest keskpangas.

Finantsturu osana on rahaturul tähtis roll rahapoliitiliste otsuste mõju ülekandumisel, sest seal avalduvad rahapoliitika muudatused kõige varem. Tõhusa rahapoliitika eelduseks on ulatuslik lõimunud rahaturg, mis tagab keskpankade likviidsuse võrdse jaotuse ning lühiajaliste intressimäärade ühtlase taseme ühisraha kasutusel. See tingimus oli täidetud juba peaaegu majandus- ja rahaliidu kolmanda etapi alguses, mil liikmesriikide rahaturud ühendati edukalt tõhusaks euroala rahaturuks.

Rahaturul avalduvad muudatused kõige varem.

Lühiajaliste intressimäärade juhtimiseks kasutab eurosüsteem erinevaid rahapoliitika instrumente – avaturuoperatsioone, püsivahendeid ja reservinõudeid.

RAHAPOLIITIKA

Avaturuoperatsioonid hõlmavad järgmist:

- **põhilised refinantseerimisoperatsioonid** – regulaarsed iganädalased likviidsust andvad operatsioonid tähtajaga üks nädal;
- **pikemaajalised refinantseerimisoperatsioonid** – regulaarsed igakuised likviidsust andvad operatsioonid tähtajaga kolm kuud;
- **tasandustehingud** – vajaduse korral turu likviidsuse juhtimiseks ja intressimäärade suunamiseks tehtavad tehingud. Nende operatsioonide eesmärgiks on eelkõige leevendada ootamatute likviidsuspuudujääkide mõju intressimääradele;
- **struktuursed tehingud**, mida eurosüsteem teostab pöördtehingute, otsetehingute ja võlakirjade emiteerimise kaudu.

Püsivõimalused

Lisaks on eurosüsteemis kättesaadavad kaks püsivõimalust, mis kehtestavad likviidsuse lisamise või absorbeerimise kaudu üleöö turuintressimäärade piirid. Need on:

- **laenamise püsivõimalus**, mis võimaldab **krediidiasutustel** saada liikmesriikide keskpankadelt kõlblike varade vastu üleöölikviidsust; ning
- **hoiustamise püsivõimalus** , mis võimaldab krediidiasutustel avada eurosüsteemi liikmesriikide keskpankades üleööhoiuseid.

Kohustusliku reservi nõue

Lisaks kohustab eurosüsteem krediidiasutusi hoidma riikide keskpankade kontodel kohustuslikke reserve. Iga krediidiasutus peab hoidma teatavat osa mõningatest klientide hoiustest (ning ka muudest panga kohustustest) asjaomase liikmesriigi keskpanga hoiukontol keskmiselt ühe kuu pikkuse hoidmisperioodi jooksul. Eurosüsteem maksab nendelt kontodelt lühiajalist intressi. Kohustusliku reservi süsteemi eesmärk on stabiliseerida rahaturu intressimäärasid ja luua (või suurendada) pangasüsteemi struktuurset likviidsuspuudujääki.

3.4 AVALIKUD SUHTED

Tõhusal organisatsioonivälisel suhtlusel on oluline roll keskpanga tegevuses. Suhtlemine avalikkusega edendab rahapoliitika tõhusust ja usaldusväärsust. Selleks, et selgitada üldsusele paremini rahapoliitika olemust ja keskpanga muid ülesandeid, peab EKP tegevus olema avatud ja läbipaistev. See on eurosüsteemi avalike suhete juhtivaks põhimõtteks, mis hõlmab ühtlasi tihedat koostööd EKP ja liikmesriikide keskpankade vahel.

Suhtluse tõhustamiseks kasutavad EKP ja liikmesriikide keskpangad erinevaid vahendeid. Neist olulisimad on:

- korrapärased pressikonverentsid pärast EKP nõukogu kuu esimest istungit;
- EKP kuubülletään, mis sisaldab euroala majandusarengu üksikasjalikku kirjeldust ja EKP tegevusega seotud teemasid käsitlevaid artikleid;
- EKP presidendi ja teiste **EKP juhatuse** liikmete avalikud ärakuulamised Euroopa Parlamendis;
- EKP otsustusorganite liikmete kõned ja intervjuud;
- EKP nõukogu otsuseid ja seisukohti selgitavad pressiteated;
- EKP ja liikmesriikide keskpankade kodulehed, mis annavad üldsusele ligipääsu kõikidele avaldatud materjalidele, sealhulgas suurele hulga statistilistele andmetele;
- teadustoimetised;
- üldtoimetised.

RAHAPOLIITIKA

3.5 RAHANDUS- JA FINANTSSTATISTIKA

EKP koostab ja avaldab rahandus- ja finantsstatistikat tihedas koostöös liikmesriikide keskpankadega. See statistika toetab euroala rahapoliitikat ja EKPD otsuste tegemisel.

EKP koostab euroala koondnäitajad.

Keskpangad (mõningatel juhtudel ka muud siseriiklikud asutused) koguvad andmeid finantseerimisasutustelt ja teistest riiklikest allikatest, arvutavad riiklikud koondnäitajad ning saadavad need EKPlle. Seejärel koostab EKP nende andmete alusel euroala koondstatistika.

EKP statistika arendamise, kogumise, koostamise ja levitamise õiguslik alus on sätestatud asutamislepingule lisatud Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas. EKP tagab oma statistikanõuete täitmise, kuid püüab samal ajal vähendada finantseerimisasutustele ja teistele andmeesitajatele langevat statistilise aruandluse koormust.

Euroopa tasandil vastutavad statistika eest ühiselt EKP ja Euroopa Komisjon (Euroopa Ühenduste Statistikaameti (Eurostat) kaudu). EKP vastutab kas üksi või koos komisjoniga euroala rahandusstatistika, finantseerimisasutuste ja finantsturu statistika, välisstatistika (sealhulgas maksebilansistatistika) ning finantskontode ja institutsiooniliste sektorite (kodumajapidamised, ettevõtted, valitsus) kvartaalsete mittefinantskontode koostamise eest. Ühtlasi vastutavad EKP ja komisjon Euroopa tasandil ühiselt statistika infrastruktuuri eest (sealhulgas andmete hooajaline kohandamine, kvaliteedi tagamise raamistiku loomine, andmeedastusstandardid). EKPSi statistika koostamisel järgitakse võimaluse korral alati rahvusvahelisi standardeid.

TARGETi SÜSTEEM

Reaalajalised brutoarveldused
eurodes

4. TARGETi SÜSTEEM

TARGET (üleeuroopaline automatiseeritud reaalajaline brutoarvelduste süsteem) on eurosüsteemi pakutav reaalajaline brutoarveldussüsteem (RTGS-süsteem) arveldamiseks eurodes. Süsteemi kasutatakse keskpanga operatsioonide teostamiseks, pankadevaheliste suurmaksete tegemiseks eurodes ning muudeks eurodes tehtavateks makseteks. TARGET võimaldab andmete töötlemist reaalajas, arveldamist keskpanga rahas ning arvelduste lõplikkust. Süsteem koosneb riikide reaalajalistest brutoarveldussüsteemidest ja EKP maksesüsteemist, mis on omavahel ühendatud. Alates 1999. aasta jaanuarist majandus- ja rahaliidu alguses kasutusele võetud TARGET on RTGS-süsteem arveldamiseks eurodes ning selle päevakäive on ligikaudu 1,7 triljonit.

Süsteem loodi selleks, et:

- pakkuda RTGS-süsteemil põhinevat turvalist ja usaldusväärset süsteemi maksete arveldamiseks eurodes;
- tõhustada piiriüleseid makseid eurodes; ning eelkõige
- täita EKP rahapoliitikast tulenevaid vajadusi ning soodustada euro rahaturu lõimumist.

- 1 Majandus- ja rahaliidu eellugu
- 2 Struktuur ja ülesanded
- 3 Rahapoliitika
- 4 TARGETi süsteem
- 5 Euro pangatähed ja mündid
- 6 Pangajärelevalve

TARGETi süsteemi saab kasutada eurodes arveldamiseks nii euroala riikides ja nende vahel kui ka mitmetes teistes ELi liikmesriikides. Töödeldakse nii pankadevahelisi makseid kui ka kliendimakseid. TARGETi maksetel puuduvad alam- ja ülemmäärad. ELi liikmesriikidel, kes ei ole veel eurot kasutusele võtnud, on võimalus süsteemiga ühineda, kuid nad ei ole selleks kohustatud. Teatavatel tingimustel saavad süsteemi kasutada ka nende ELi liikmesriikide krediitiasutused.

Praegu on eurosüsteemis loomisel juba uus maksesüsteem – TARGET2. See võetakse eeldatavasti kasutusele 2007. aastal ning peaks tänu ühtlustatud ja tsentraliseeritud tehnilisele infrastruktuurile toimima veelgi turvalisemalt ja tõhusamalt. TARGET2 pakub kõigile osalevatele pankadele kvaliteetseid teenuseid, funktsioone ja liideseid ning ühtset hinnastruktuuri.

EURO PANGATÄHED JA MÜNDID

5.1 PANGATÄHED

Euro pangatähed lasti ringlusse 1. jaanuaril 2002. Pangatähtede seeria sisaldab seitset eri suurusega nimiväärtust: 5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500 eurot.

Pangatähtedel kujutatakse Euroopa kultuuriajaloo seitsme erineva ajastu arhitektuuri: klassikaline, romaani, gooti, renessanss-, barokk- ja rokokoostiiil, raud- ja klaasirhitektuur ning 20. sajandi moderne arhitektuur. Motiividel kasutatakse kolme põhilist arhitektuuri elementi – aknaid, väravaid ja silde –, kuid tegemist ei ole reaalselt eksisteerivate objektide ja ehitistega.

Aknad ja väravad pangatähtede esiküljel väljendavad Euroopas valitsevat avatuse ja koostöö vaimu. Pangatähtede tagaküljel kujutatud sillad sümboliseerivad koostööd nii Euroopa rahvaste vahel kui ka kogu maailmas.

Pangatähtedel kasutatakse turvaelemente, et vältida vääringku võltsimist ning muuta ehtsate pangatähtede tuvastamine hõlpsamaks. Pimedate ja vaegnägijate abistamiseks on lisatud veel muidki iseloomulikke tunnuseid.

Range kvaliteedikontrolliga tagatakse kõigi pangatähtede ühtne kvaliteet ja välimus. Pangatähtede kujundus ei ole liikmesriigiti erinev.

1 Majandus- ja rahaliidu eellugu

2 Struktuur ja ülesanded

3 Rahapoliitika

4 TARGETi süsteem

5 Euro pangatähed ja mündid

5.1 Pangatähed
5.2 Mündid

6 Pangajärelevalve

5.2 MÜNDID

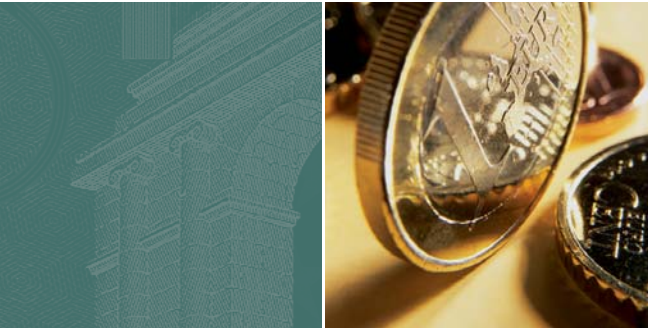
Ühes euros on sada senti. Kasutusel on kaheksa euromünti: 1 sent, 2 senti, 5 senti, 10 senti, 20 senti ja 50 senti ning 1 euro ja 2 eurot. Müntide üks külg on kõigis euroala riikides ühesugune, teisel küljel aga kujutatakse nende rahvuslikke motiive. Loomulikult saab kõiki euromünte kasutada maksevahendina kõigis euroala riikides, olenemata sellest, millise riigi sümbolikat need kannavad.

Kõik kaheksa euromünti on erineva suuruse, kaalu, värvi ja paksusega ning nende valmistamisel on kasutatud eri materjale. Müntidele on lisatud veel muidki uuenduslikke tunnuseid, et aidata eelkõige pimedatel ja vaegnägijatel eristada erinevaid nimiväärtusi. Näiteks on kõigil kaheksal mündil erinev serv. Üksikasjalik kvaliteedijuhtimise süsteem tagab, et kõiki euromünne saab kasutada kõigis euroala riikides ning need vastavad müügiautomaatides kasutamise nõuetele.

Eriti suurt tähelepanu pööratakse suurema nimiväärtusega müntide (1- ja 2-eurosed mündid) tootmisele, et takistada nende võltsimist. Võltsimist raskendavad näiteks nende kaheväriline kujundus ning 2-eurose münti servatekst.

PANGAJÄRELEVALVE

6. PANGAJÄRELEVALVE

Pangajärelevalve ja finantsstabiilsuse eest vastutavad otseselt iga ELi liikmesriigi pädevad asutused, kuid lisaks sellele on Euroopa Keskpankade Süsteemil asutamislepingu kohaselt ülesanne aidata kaasa „krediitiasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalve ning rahandussüsteemi stabiilsusega seotud pädevate asutuste poliitika tõrgeteta teostamisele“.

Seda ülesannet täidetakse kolmel viisil.

Finantsstabiilsuse järelevalve Esiteks jälgib ja hindab Euroopa Keskpankade Süsteem finantsstabiilsust euroala/ELi tasandil. See täiendab ja toetab liikmesriikide keskpankade ja järelevalveasutuste tegevust finantsstabiilsuse säilitamiseks liikmesriikides.

- 1 Majandus- ja rahaliidu eellugu
- 2 Struktuur ja ülesanded
- 3 Rahapoliitika
- 4 TARGETi süsteem
- 5 Euro pangatähed ja mündid
- 6 Pangajärelevance

Teiseks pakub EKPS abi finantseerimisasutusi puudutavate eeskirjade ja järelevancealaste nõuete kavandamisel ja läbivaatamisel. Nõustamine toimub eelkõige EKP osaluse kaudu asjaomastes rahvusvahelistes ja Euroopa reguleerimis- ja järelevanceorganites, nagu näiteks Baseli pangajärelevance komitee, Euroopa pangakomitee ning Euroopa pangajärelevance komitee.

Kolmandaks edendab EKP keskpankade ja järelevanceasutuste koostööd ühist huvi pakkuvates küsimustes (nt maksesüsteemide järelevance, finantskriiside juhtimine).

Seda tegevust toetab pangajärelevance komitee (üks EKPSi komiteedest, mida käsitletakse punktis 2.7), kuhu kuuluvad ELi keskpankade ja järelevanceasutuste eksperdid.

SÕNASTIK

Aktsiaturg: börsiettevõtete aktsiatega kauplev turg. Aktsiaid peetakse üldjuhul riskantsemaks investeringuks kui võlakirju, sest aktsiaomanikel on võimalus saada osa need aktsiad emiteerinud ettevõtte kasumist, samas kui võlakirjaomanikel on õigus saada intressimakseid olenemata ettevõtte kasumist.

Asutamisleping: osutab Euroopa Ühenduse asutamislepingule. Algne asutamisleping allkirjastati 25. märtsil 1957 Roomas ning see jõustus 1. jaanuaril 1958. Selle lepinguga, mida nimetatakse ka Rooma lepinguks, loodi Euroopa Majandusühendus (EMÜ; praegu Euroopa Ühendus (EÜ)). Euroopa Liidu leping (Maastrichti leping) kirjutati alla 7. veebruaril 1992 ja jõustus 1. novembril 1993. Sellega muudeti Euroopa Ühenduse asutamislepingut ja loodi Euroopa Liit. Amsterdami lepinguga (kirjutati alla 2. oktoobril 1997 ja jõustus 1. mail 1999) ja seni viimasena sõlmitud Nice'i lepinguga (kirjutati alla 26. veebruaril 2001 ja jõustus 1. veebruaril 2003) muudeti nii Euroopa Ühenduse asutamislepingut kui ka Euroopa Liidu lepingut.

Baasraha: ringluses olev sularaha ning keskpangas hoitavad krediidiasutuste pangahoiused.

Deflatsioon: protsess, mille käigus üldine hinnatase langeb pikema aja jooksul pidevalt.

Delors'i komitee: 1988. aasta juunis tegi Euroopa Ülemkogu Euroopa Komisjoni tollase presidendi Jacques Delors'i juhitud komiteele ülesandeks uurida ja kavandada konkreetseid samme, mis viiksid majandus- ja rahaliidu moodustamiseni. Komiteesse kuulusid tollase Euroopa Ühenduse liikmesriikide keskpankade presidendid, Rahvusvaheliste Arvelduste Panga tollane peadirektor Alexandre Lamfalussy, Taani majandusprofessor Niels Thygesen ning *Banco Exterior de España* tollane president Miguel Boyer. Komitee töö tulemusel koostatud Delors'i aruandes tehti ettepanek luua majandus- ja rahaliit kolmes etapis.

EKP juhatus: üks EKP otsustusorganitest, kuhu kuuluvad euroala riikide riigipeade või valitsusjuhtide ühisel kokkuleppel ametisse nimetatud EKP president, asepresident ja veel neli liiget.

EKP nõukogu: EKP kõrgeim otsustusorgan, kuhu kuuluvad EKP juhatusesse kuus liiget ja kõigi euro kasutusele võtnud ELi liikmesriikide keskpankade presidendid.

EKP üldnõukogu: üks EKP otsustusorganitest, kuhu kuuluvad EKP president, asepresident ja kõigi ELi liikmesriikide keskpankade presidendid.

Erand: kooskõlas Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikliga 122 nimetatakse liikmesriikideks, mille suhtes on kehtestatud erand, neid riike, kes alles

valmistavad ette euro kasutuselevõttu. Praegu on selliseid liikmesriike 11 (Rootsi ja uued liikmesriigid). Nende suhtes ei kehti õigused ja kohustused, mis on seotud ühisraha euro kasutuselevõetuga. Taani ja Ühendkuningriigi olukord on teistsugune – nemad ei pea majandus- ja rahaliidu kolmandas etapis osalema.

ERM2: vt vahetuskursimehhanism ERM2.

Eurogroup'i tööühm: euroala liikmesriikide majandus- ja rahandusministrite mitteametlik kohtumine. Ministrid arutavad küsimusi, mis on seotud nende ühise vastutusega ühisraha eest. Euroopa Komisjon ja EKP on kutsutud neis kohtumistes osalema. Eurogroup'i tööühma kohtumised toimuvad tavaliselt vahetult enne ECOFINi istungeid.

Euroopa Keskpang (EKP): 1. juunil 1998 loodud EKP asub Maini-aärses Frankfurtis. EKP määratleb ja rakendab euroala liikmesriikide rahapoliitikat koostöös euroala riikide keskpankadega.

Euroopa Keskpankade Süsteem (EKPS): koosneb Euroopa Keskpangast ja kõigi ELi liikmesriikide keskpankadest.

Euroopa Komisjon: üks viiest Euroopa institutsioonist. Euroopa Komisjon moodustati 1967. aastal kõigi kolme Euroopa ühenduse jaoks. Komisjon koostab ettepanekuid uute Euroopa õigusaktide kohta, mille ta esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Komisjon hoolitseb selle eest, et ELi otsuseid rakendataks nõuetekohaselt, ning kontrollib ELi rahaliste vahendite kasutamist. Lisaks jälgib komisjon Euroopa asutamislepingute ja ühenduse õigusaktide täitmist. Asutamislepingute täitmise järelevalvajana tagab ta koos Euroopa Ühenduste kohtuga, et kõigi ELi liikmesriikide kohta kehtivaid õigusakte järgitaks nõuetekohaselt. Komisjoni kuuluvad president ja 24 volinikku. Komisjoni talitused ehk peadirektoraadid vastutavad konkreetsete valdkondade ühise poliitika ellurakendamise ja üldhalduse eest. Komisjon esindab ELi üldisi huvisid ja on liikmesriikidest sõltumatu. Komisjon nimetatakse ametisse viieks aastaks, aga parlamendil on õigus see laiali saata.

Euroopa Liidu Nõukogu (ministrite nõukogu): Euroopa Ühenduse institutsioon, kuhu kuuluvad liikmesriikide valitsuste esindajad, tavaliselt käsitletavate valdkondade eest vastutavad ministrid (seepärast nimetatakse sageli ministrite nõukoguks). Majandus- ja rahandusministrid tulevad ELi Nõukogu raames kokku majandus- ja rahandusministrite nõukoguna (ECOFINI nõukogu). Eriti tähtsate otsuste vastuvõtmiseks kogunevad ELi Nõukogus riigipead ja valitsusjuhid. Seda ei tohiks segi ajada Euroopa Ülemkoguga, mille raames kohtuvad samuti riigipead ja valitsusjuhid, et toetada Euroopa Liidu arengut ja määratleda poliitilised üldsuunised.

Euroopa Majandusühendus (EMÜ): loodi 1957. aastal Rooma lepinguga. EMÜ oli samm majandusliku lõimumise suunas, see tähendab inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumise suunas ELi liikmesriikide vahel.

Euroopa Parlament: ELi institutsioon, mis koosneb 732st saadikust, kelle ELi liikmesriikide kodanikud valivad otsevalimistel. Kuigi parlamendi pädevus piirdub peamiselt nõuandmisega, vastutab ta koos ELi Nõukoguga ka liidu aastaelarve kinnitamise eest. Ühtlasi on parlament koos nõukoguga kaasatud ELi seadusloomeprotsessi ning ta kontrollib Euroopa Komisjoni tegevust.

Euroopa Rahainstituut (ERI): Euroopa organ, mille ülesandeks oli ette valmistada majandus- ja rahaliidu viimast etappi. ERI loodi 1. jaanuaril 1994 ning 1. juunil 1998 asutati selle asemele EKP.

Euroopa Rahasüsteem (ERS): enne euro kasutuselevõttu olid mitmete ELi liikmesriikide vääringud ühendatud ERSi, mis eksisteeris aastatel 1979–1999. See koosnes kolmest põhikomponendist: eküüst, mis kujutas endast liikmesriikide valuutade korvi; vahetuskursi- ja sekkumismehhanismist, mis andis igale valuutale eküüga seotud keske vahetuskursi (kahepoolsed vahetuskursid); ning krediidimehhanismidest, mis võimaldasid keskpankadel sekkuda, kui kahepoolsed vahetuskursid ületasid teatava künnise. 1. jaanuaril 1999 asendati ERS vahetuskursimehhanismiga ERM2.

Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ): üks Euroopa ühendustest. ESTÜ loodi 1951. aastal Pariisis ja sellega rajati kuue asutajaliikmesriigi vahel (Belgia, Itaalia, Luksemburg, Madalmaad, Prantsusmaa ja Saksamaa) sõe ja terase ühisturg.

Euroopa Ühenduste Kohus: see institutsioon tagab, et Euroopa ühenduste asutamislepingute ja teiste Euroopa institutsioonide välja antud õigusaktide tõlgendamisel ja kohaldamisel järgitaks seadust.

Euroopa Ülemkogu: toetab Euroopa Liidu arengut ja määratleb selle poliitilised üldsuunised. Ülemkogus tulevad kokku liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid ning Euroopa Komisjoni president (vt ka ELi Nõukogu).

Eurosüsteem: koosneb Euroopa Keskpangast ja euroala liikmesriikide keskpankadest. Eurosüsteem määratleb ja rakendab euroala rahapoliitikat.

Finantsvahendaja: äriühing või asutus, mis tegutseb vahendajana laenuvõtjate ja laenuandjate vahel, näiteks kogub hoiuseid avalikkuselt ning väljastab laene kodumajapidamistele ja ettevõtetele.

Hinnastabiilsus: eurosüsteemi esmane eesmärk. EKP nõukogu määratluse kohaselt tähendab hinnastabiilsus euroala ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI) aastakasvu alla 2%. Hinnastabiilsuse tagamiseks püüab nõukogu hoida inflatsioonimäärad keskpikas perspektiivis alla 2%, kuid selle lähedal.

Hoiustamise püsivõimalus: eurosüsteemi püsivahend, mida osapooled võivad kasutada eelnevalt kindlaksmääratud intressimääraga üleoohiuste tegemiseks liikmesriikide keskpankades.

Inflatsioon: üldise hinnatase pidev tõus, mille tagajärjel raha ostujõud pidevalt langeb. Tavaliselt väljendatakse seda tarbijahinnaindeksi (nt ÜTHI) aastase muutusena protsentides.

Intressi kandev nõue: finantsvara, mille omanikul on õigus saada selle emiteerinud võlgnikult intressimakseid.

Keskpank: institutsioon, millele on õigusaktiga antud ülesanne teostada mingis kindlas piirkonnas rahapoliitikat.

Kohustusliku reservi nõue: krediidiasutuste kohustus paigutada hoiused keskpanka. Kohustusliku reservi nõue arvutatakse protsendina asjaomase asutuse (mittepankadest) klientide hoiustatud rahast.

Kopenhaageni kriteeriumid (ühinemiskriteeriumid): kriteeriumid, mida peavad täitma ELiga ühineda soovivad riigid. Sellised riigid peavad täitma nii poliitilisi (stabiilsed institutsioonid, mis tagavad demokraatia, õigusriiki, inimõigused ja vähemuste õiguste austamine) kui ka majanduslikke kriteeriume (toimiv turumajandus) ning üle võtma ELi õigustiku (*acquis communautaire*). Kriteeriumid kehtestas 1993. aasta juunis Kopenhaagenis kohtunud Euroopa Ülemkogu ja need kinnitati Euroopa Ülemkogu Madridi tippkohtumisel detsembris 1995.

Krediidiasutus: kõige tavalisemad krediidiasutuste liigid on pangad ja hoiupangad. Koosõlas direktiiviga 2000/12/EÜ on krediidiasutus i) ettevõtja, kelle tegevuseks on hoiuste või muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine avalikkuselt ning oma arvel ja nimel laenu andmine; või ii) alapunktis i) nimetatuta ettevõtja või muu juriidiline isik, kes emiteerib elektronraha vormis maksevahendeid. Elektronraha tähendab väljaandja vastu esitatud nõude vormis rahalist väärtust: a) mida hoitakse elektronseadmel, b) mis antakse välja sellise vahendite summa vastu, mille väärtus ei ole väiksem kui välja antud rahaline väärtus, ning c) mida tunnustavad maksevahendina lisaks väljaandjale ka teised ettevõtjad.

Laenamise püsivõimalus: eurosüsteemi püsivahend, mida osapooled võivad kasutada, et saada liikmesriikide keskpankadelt kõlblike varade vastu

eelnevalt kindlaksmääratud intressimääraga üleoolaene.

Lähenumiskriteeriumid: enne euro kasutuselevõttu peavad kõik ELi liikmesriigid täitma neli kriteeriumi. Nendeks on stabiilne hinnatase, riigi rahanduse usaldusväärsus (piiratud eelarvepuudujääk SKP suhtes ja piiratud võlatase SKP suhtes), stabiilne vahetuskurs ning madalad ja püsivad pikaajalised intressimäärad.

Majandus- ja rahaliit (EMU): protsess, mille käigus ühtlustatakse ELi liikmesriikide majandus- ja rahapoliitika ning luuakse ühisraha. Maastrichti lepinguga nähti ette, et EMU teostatakse kolmes etapis: esimeses etapis (1. juuli 1990 – 31. detsember 1993) kehtestati liikmesriigid kapitali vaba liikumise oma territooriumide vahel koos majanduspoliitika ulatuslikuma koosõlastatuse ja tihedama keskpankadevahelise koostööga. Teine etapp (1. jaanuar 1994 – 31. detsember 1998) algas Euroopa Rahainstituudi loomisega ja keskendumisega tehnilistele ettevalmistustele ühisraha kasutuselevõtuks ning ülemääraste eelarvepuudujääkide vältimisele. Lisaks edendati liikmesriikide majanduslikku ja rahapoliitilist lähenemist, et tagada hinnastabiilsus ja riigi rahanduse usaldusväärsus. Kolmas etapp algas 1. jaanuaril 1999 vahetuskurside lõpliku kindlaksmääramisega, rahapoliitika ainupädevuse üleandmisega EKP-le ja ühisraha euro kasutuselevõttuga.

Majandus- ja rahandusministrite nõukogu: vt ELi Nõukogu.

Ostujõu pariteet: valuutavahetuskurs, mis võrdsustab erinevate vääringute ostujõu, kõrvaldades eri riikide hinnatasemete erinevused. Põhimõtteliselt näitab ostujõu pariteet teatava kauba või teenuse hindade suhet eri riikide vääringutes.

Pakkumisintressi alammäär: põhiliste refinantseerimisoperatsioonide pakkumisintressi alammäär, mille määrab kindlaks EKP nõukogu tavaliselt iga kuu esimesel istungil.

Pankadevaheline rahaturg: pankadevaheliste lühiajaliste laenu turg. Selle mõiste all peetakse tavaliselt silmas kauplemist vahenditega, mille tähtaeg jääb vahemikku üks päev kuni üks aasta (sh üleöö- või alla ühepäevase tähtajaga vahendid).

Pikemaajalised intressimäärad: suhteliselt pika tähtajaga finantsvara intressimäärad või tulus. Sageli kasutatakse pikemaajaliste intressimäärade võrdlusalusena riigi kümneaastase tähtajaga võlakirjade tootlust.

Põhilised refinantseerimisoperatsioonid: euro-süsteemi regulaarsed avaturuoperatsioonid

pangandussüsteemi piisava likviidsuse tagamiseks. Need toimuvad iganädalaste enampakkumistena, kus pankadel on võimalus teha võistlevaid pakkumisi oma likviidsuse kindlustamiseks.

Püsivõimalus: keskpanga pakutav püsivõimalus, mida krediidiasutused saavad omal algatusel kasutada. Eurosüsteem pakub kaht püsivõimalust – laenamise püsivõimalust ja hoiustamise püsivõimalust.

Rahaagregaat (nt M1, M2, M3): pangatähed ja mündid ning finantseerimisasutuste teatavad kõrge likviidsustasemega kohustused (hoiused ja lühiajalised väärtpaberid), mida hoiavad euroala riikides asuvad mittepangad. Agregaat M1 on osa M2st, mis on omakorda osa agregaadist M3.

Rahapoliitika ülekandemehhanism: protsess, mille käigus intressimäärade muutused mõjutavad erinevate kanalite kaudu majandusagentide tegevust, majandusaktiivsust ja üldist hinnataset.

Sisemajanduse koguprodukt (SKP): majandusaktiivsuse näitaja. SKP väljendab konkreetse riigi majanduses kindlaksmääratud aja jooksul toodetud kaupade ja teenuste väärtust.

TARGET (üleeuroopaline automatiseeritud reaallajaline brutoarvelduste süsteem): maksesüsteem, mis koosneb 15 liikmesriigi reaallajalisest brutoarveldussüsteemist (RTGS-süsteem) ja EKP maksesüsteemist. RTGS-süsteemid võimaldavad maksete korraldustepõhist töötlemist reaalgas. Ainulaadne TARGETi süsteem teeb kättesaadavaks peaaegu 1100 otsest osalejat ja rohkem kui 48 000 panka, sealhulgas filiaalid ja tütarettevõtjad.

Vahetuskursimehhanism ERM2: raamistik vahetuskursipoliitika alaseks koostööks euroala riikide ja väljaspool euroala asuvate riikide vahel. Mehhanismis osalemine on vabatahtlik. Siiski eeldatakse, et liikmesriigid, mille suhtes on kehtestatud erand, ühinevad mehhanismiga, kehtestades oma vääringu keskkursi euro suhtes ja keskkursi kõikumisvahemiku. Tavapärane kõikumisvahemik on $\pm 15\%$. Riikidele, kelle lähenemise tase euroala suhtes on kõrge, võib väljaspool euroala asuva asjaomase liikmesriigi palvel kehtestada kitsama kõikumisvahemiku.

Võlakirjaturg: äriühingud ja valitsused emiteerivad võlakirju, et koguda kapitali oma investeeringute jaoks. Võlakirjad on intressi kandvad väärtpaberid, millel on kas püsiv või ujuv intressimäär ja vähemalt üheaastane tähtaeg (alates emiteerimiskuupäevast). Püsiintressimääraga võlakirjad moodustavad suurima osa võlakirjaturust.

Välisvaluutatehingud: välisvaluuta ost või müük. Eurosüsteemi kontekstis tähendab see muude valuutade ostu või müüki euro vastu.

SÕNASTIK

Ühtlustatud tarbijahinnaindeks (ÜTHI): EKP nõukogu poolt euroala hindade stabiilsuse hindamiseks kasutatav näitaja. ÜTHI arvutamise ja avaldamise eest vastutab Euroopa Ühenduste Statistikaamet (Eurostat).

© Euroopa Keskpank, 2006

AADDRESS

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Saksamaa

POSTIAADDRESS

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main, Saksamaa

TELEFON

+49 69 1344 00

KODULEHT

<http://www.ecb.int>

FAKS

+49 69 1344 6000

TELEKS

411 144 ecb d

IDEE JA KUJUNDUS

Konzept Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main, Saksamaa

FOTOGRAAFID

Claudio Hils
Martin Joppen
Martin Starl
Marcus Thelen
European Community

TRÜKK

Kern & Birner GmbH & CO KG, Frankfurt am Main, Saksamaa

ISBN 92-9181-924-7 (trükkiversioon)
ISBN 92-9181-925-5 (elektroniline versioon)

